

KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Vytauto Didžiojo g. 23, LT 86132 Kelmė

Tel./faks. (8 427) 52 239

El. paštas kelmesbiuras@zebra.lt

<http://vsb.kelme.lt/>

KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2013 METŲ ATASKAITA

Parengė:

Kelmės rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuro
direktorė Lina Balčiūnienė

2014 m.

Kelmė

Turinys

ĮVADAS	4
I. BENDROJI DALIS	5
1. Demografinė situacija.....	5
2. Mirtingumas	9
3. Sergamumas	12
4. Sveikatos priežiūra	14
II. SPECIALIOJI DALIS	18
5. Kelmės rajono mokinių sveikatos patikrinimų rezultatai	18
6. Fizinės aplinkos veiksniai.....	20
7. Valstybinių prevencinių programų vykdymas.....	22
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	25

ĮVADAS

Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėseną Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau ataskaitoje – Visuomenės sveikatos biuras) vykdo vadovaudamasis Kelmės rajono savivaldybės tarybos 2012 m. kovo 22 d. sprendimu Nr. T-78 patvirtinta Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2012–2014 m. programa (toliau – programa), Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. V1203 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintais nuostatais bei Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitų rengimo rekomendacijomis. 2013 metų Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitą sudaro 3 pagrindinės dalys: bendroji dalis (demografinė situacija, mirtingumas, sergamumas ir sveikatos priežiūra); specialioji dalis (aprašomos savivaldybės vykdytos visuomeninės sveikatos programos, nagrinėjami fizinės aplinkos veiksniai); išvados ir rekomendacijos.

Pagrindiniai ataskaitos rodikliai ir duomenys surinkti iš Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Higienos instituto Sveikatos informacijos centro ir kitų institucijų periodinių statistinių, mokslinių leidinių, duomenų bazių bei ataskaitų. Duomenys pagal galimybes buvo renkami ir lyginami su Lietuvos rodikliais, siekiant gauti išsamią informaciją apie visuomenės sveikatos būklę savivaldybės teritorijoje bei planuoti ir įgyvendinti vietinės visuomenės sveikatos prevencijos priemones, sveikatos politiką, parodyti įgyvendinamų programų rezultatus.

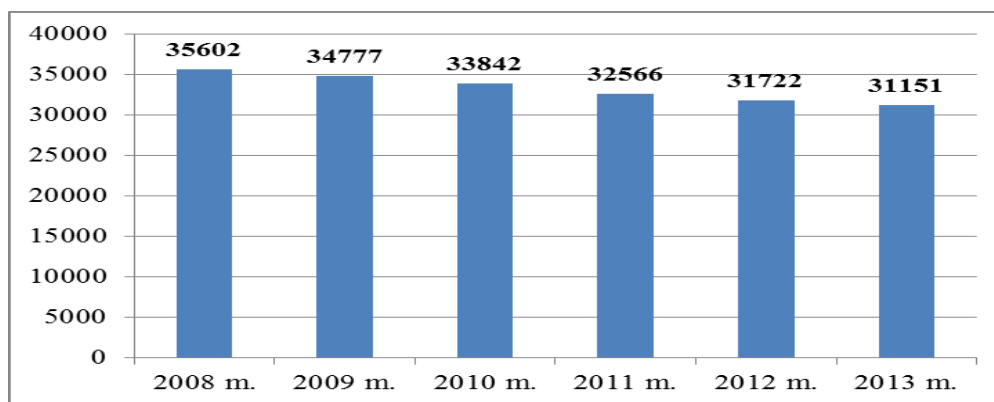
I. BENDROJI DALIS

1. Demografinė situacija

2012 metais demografinė, ekonominė ir socialinė situacija Kelmės rajono savivaldybėje buvo gana specifinė: mažėjo gimstamumas, mirčių skaičius viršijo gimimų skaičių, didelė migracija, išliko aktuali nedarbo problema, didėjo pašalpų gavėjų skaičius.

Vienas pagrindinių rodiklių, atspindinčių Kelmės rajono savivaldybės demografinę situaciją, yra gyventojų skaičius – jis kasmet mažėja. 2013 metų sausio 1 d., Statistikos departamento duomenimis, Kelmės rajono savivaldybėje buvo 31 151 gyventojas. Skaičiuojama, kad po 2 metų Kelmės rajone jau nebus 30 tūkstančių gyventojų, nors dar 2004 metais buvo daugiau nei 40 tūkstančių. Galima teigti, kad per dešimtmetį Kelmės rajone gyventojų sumažėjo 10 tūkstančių, tai beveik po tūkstantį kasmet.

1 pav. Gyventojų skaičiaus kaita Kelmės rajono savivaldybėje 2008–2013 metais (metų pradžioje)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento rodiklių duomenų bazė

*Gyventojų skaičius 2002–2012 m. perskaičiuotas remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais

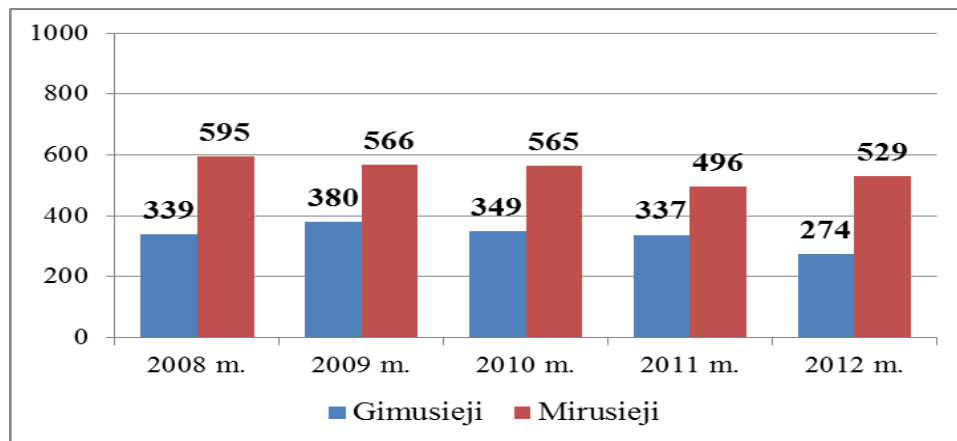
Kelmės rajone yra daugiau kaimo gyventojų negu vidutiniškai šalies savivaldybėse, t.y. beveik du trečdaliai (62%) gyventojų gyvena kaime, iš viso 19 604, o miesto teritorijoje – 12 118 gyventojų, tai sudaro vos daugiau nei trečdalį (38%). Bendrai Lietuvoje vyrauja atvirkštinė situacija, iš viso tik trečdalis Lietuvos gyventojų gyvena kaime, o dauguma – mieste, nors iš 60 Lietuvos savivaldybių 34 yra kaimiškos.

Dėl gyventojų sudėties kaitos 2008–2012 metų laikotarpiu mažėjo darbingo amžiaus ir 0–15 metų amžiaus gyventojų, o pensinio amžiaus gyventojų skaičius buvo pastovus pastaruosius trejus

metus, todėl rajone išlieka sparti gyventojų senėjimo problema. Šią problemą lemia du veiksniai – gimstamumo mažėjimas ir gyvenimo trukmės ilgėjimas.

Nuo gimstamumo mažėjimo priklauso dabartiniu metu susiformavusi gyventojų amžiaus struktūra bei tolesnės jos raidos perspektyvos. Statistikos departamento duomenimis, Kelmės rajone nuo 2009 metų gimstamumas mažėja. 2012 metais gimė 274 kūdikių, 1000 rajono gyventojų teko 8,7 gimusių kūdikių, Lietuvos vidurkis 1000 gyventojų – 10,2. Mirtingumas išlieka daug didesnis nei gimstamumas. 2012 metais 1000 rajono gyventojų teko 16,8 mirusių, Lietuvos vidurkis buvo mažesnis ir siekė 13,7. Todėl Kelmės rajone, kaip ir visoje Lietuvoje (išskyrus kelias savivaldybes), vyrauja ryškios neigiamos natūralios kaitos tendencijos. 2012 metais Lietuvoje 1000 gyventojų teko -3,5 natūralios kaitos, Kelmės rajono savivaldybėje šis santykis buvo dar blogesnis ir sudarė apie -8.

2 pav. Gimusiųjų ir mirusiųjų skaičiai Kelmės rajono savivaldybėje 2008–2012 metais

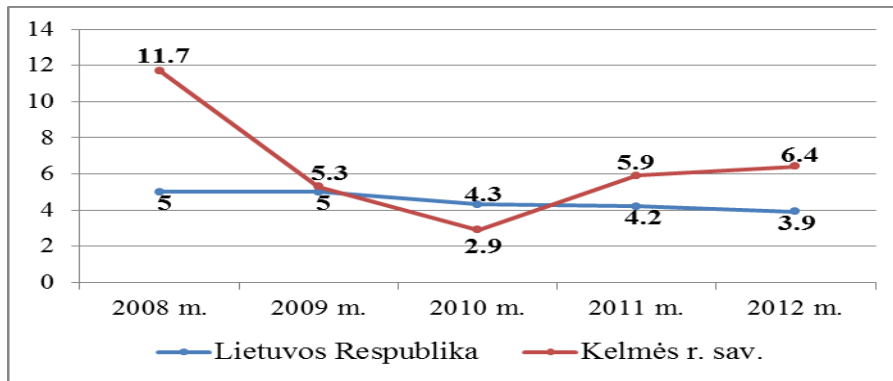

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento rodiklių duomenų bazė

2012 metais Kelmės rajone mirė 529 gyventojai, iš kurių 269 vyrai ir 260 moterų. Iš 269 mirusių vyrų vos 29% buvo vyresni nei 80 metų, o iš visų mirusių moterų daugiau nei pusė (56%) buvo vyresnės nei 80 metų. Vadinasi, vyrai miršta jaunesni nei moterys.

Nors rajone registruotas kūdikių mirčių skaičius ir mirtingumo, atsižvelgiant į gyventojų skaičių, rodiklis nėra didelis, tačiau tiek 2011 metais, tiek 2012 metais mirė po 2 kūdikius. 2012 metais Kelmės rajone mirusių kūdikių rodiklis buvo didesnis nei bendrai Lietuvoje.

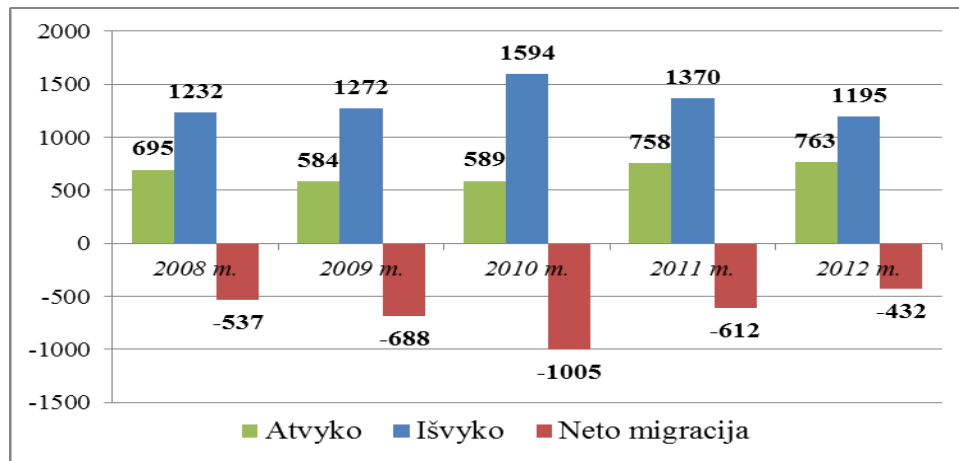
3 pav. 1000 gimusių kūdikių tenka mirusių kūdikių Kelmės rajono savivaldybėje 2008–2012 metais

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento rodiklių duomenų bazė

Nuo 2010 metų pastebimas migracijos neto mažėjimas, tačiau 2012 metais, mažėjant tarptautinei emigracijai, augo vidinė migracija į kitus Lietuvos miestus. 2012 metais neto migracija sudarė minus 432 asmenys, iš kurių vidinė – minus 271 (67%), tarptautinė – minus 161 (33%). Kasmet rajonas dėl vidinės migracijos praranda apie 200–300 gyventojų.

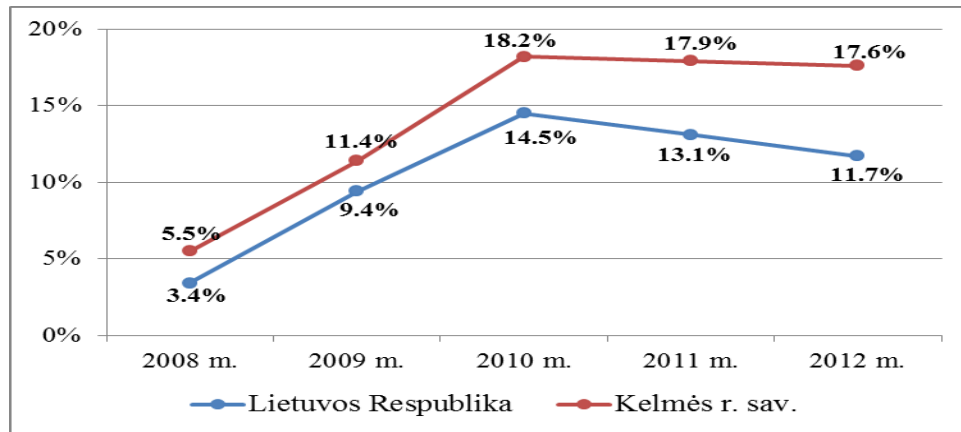
4 pav. Vidinė ir tarptautinė Kelmės rajono savivaldybės gyventojų migracija 2008–2012 metais

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento rodiklių duomenų bazė

Nedarbo lygis Kelmės rajone išlieka žymiai aukštesnis nei vidutinis metinis nedarbo lygis Lietuvoje. Nors nedarbo lygis Kelmės rajone aukščiausias buvo 2010 metais (18,2%), lyginant su 2012 metais, sumažėjo iki 17,6%, tačiau vis tiek tai vienas aukščiausių Lietuvoje ir pats aukščiausias Šiaulių regione.

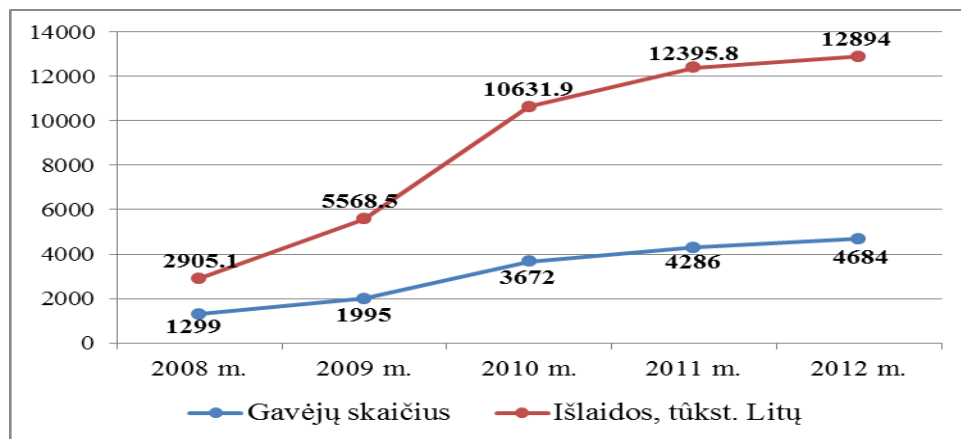
5 pav. Vidutinis metinis nedarbo lygis Kelmės rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2008–2012 m. (%)

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos informacija

Kelmės rajonas pasižymi sąlyginai dideliu valstybės išlaikomų gyventojų skaičiumi, kadangi didelę dalį gyventojų sudaro vaikai ir paaugliai bei pensinio amžiaus žmonės. Socialinės pašalpos gavėjų santykinis skaičius ir išlaidos yra beveik du kartus didesnis už vidutinį šalies mastu.

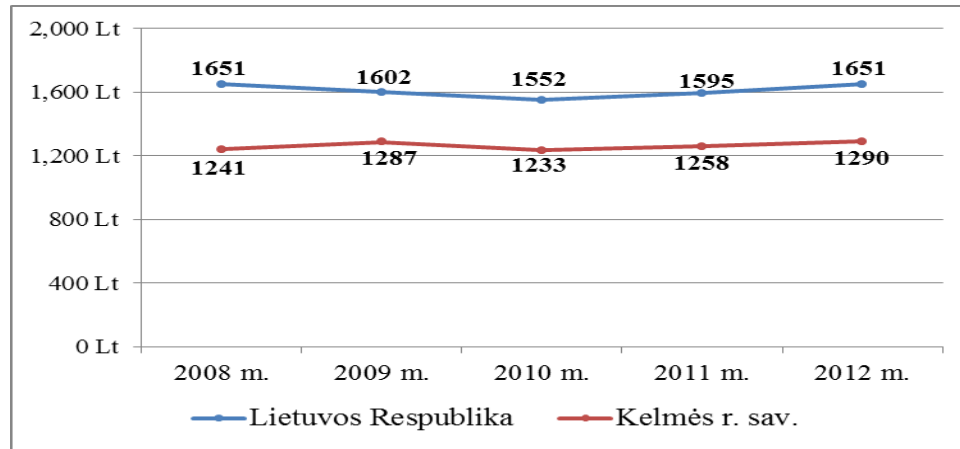
6 pav. Kelmės rajono savivaldybės socialinės pašalpos gavėjų skaičius ir išlaidos, tūkst.

Šaltinis: Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys

Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis (atskaičius mokesčius) taip pat mažesnis nei bendras Lietuvos vidurkis. Nuo 2010 metų darbo užmokestis vėl pradėjo kilti ir pasiekė 2009 metų lygį. Vidutinė pensija 2012 metais Kelmės rajone buvo 722,17 lito, Lietuvoje vidutinė – 815,57 lito. Tai dar vienas rodiklis, kuris yra žemesnis nei bendras Lietuvos vidurkis.

7 pav. Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis (į rankas) litais

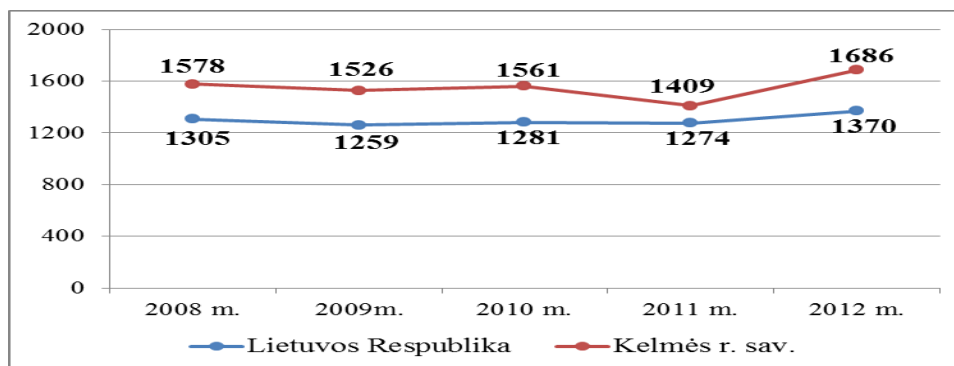
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento rodiklių duomenų bazė

Apibendrinus visus rodiklius galima daryti išvadą, kad Kelmės rajono savivaldybės gyventojų skaičius mažėja dėl daugumai vietovių būdingų priežasčių: mažo gimstamumo, neigiamos natūralios gyventojų kaitos ir didelės migracijos. Kelmės rajone nuo 2001 iki 2012 metų vykę gyventojų struktūros pokyčiai lėmė, kad rajono gyventojai senėjo ir jų mažėjo. Demografiniai pokyčiai lemia naujas sudėtingas socialines, ekonomines problemas, kurias pagilina pagrindinė rajono problema – nedarbas (2012 metais buvo didžiausias Šiaulių regione).

2. Mirtingumas

Mirtingumas Kelmės rajono savivaldybėje 2012 metais padidėjo. 2012 metais mirė 529 žmonės, t. y. 33 asmenimis daugiau negu 2011 metais. 2012 m. 100 000 gyventojų teko 1686 mirusieji (2011 m. – 1409 atv. 100 000 gyventojų). Mirtingumo rodiklis buvo ne tik didesnis nei bendrai registruojamas Lietuvoje (1370 atv. 100 000 gyventojų), kuris taip pat padidėjo palyginus su 2011 metais, bet ir didžiausias per pastarųjų penkerių metų (2008–2012 metais) laikotarpį.

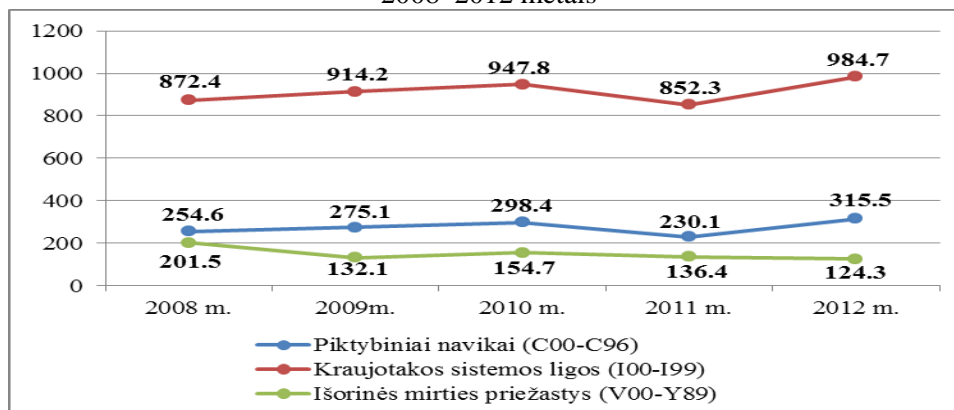
8 pav. Mirtingumas, tenkantis 100 000 gyventojų, 2008–2012 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registro duomenys.

Kaip ir visoje Lietuvoje, svarbiausios ir pagrindinės Kelmės rajono gyventojų mirties priežastys jau daug metų išlieka nepakitusios (žr. 9 pav.): kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys 2012 m. sudarė 84,5 % visų mirties priežasčių. Nuo kraujotakos sistemos ligų mirė daugiau nei pusė, t.y. 58 % (iš viso 309 žmonės), nuo piktybinių navikų – 18,7 proc. (iš viso 99 žmonės), o dėl išorinių mirties priežasčių – 7,4 % visų mirusiųjų.

9 pav. Pagrindinės mirties priežastys Kelmės rajono savivaldybėje 100 000 gyventojų 2008–2012 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registro duomenys.

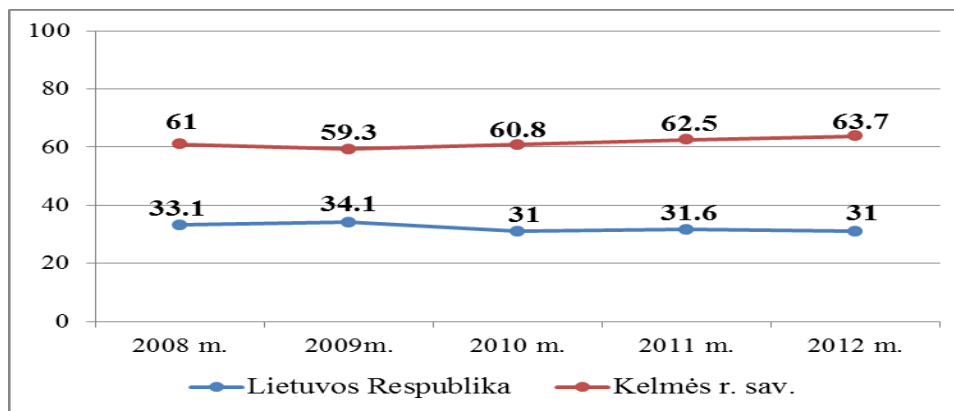
Pagrindinė mirštamumo priežastis yra kraujotakos sistemos ligos (I00-I99). Pastebima, kad 2012 metais mirčių dėl šios priežasties padaugėjo (2012 m. šis rodiklis siekė 984,7 atv. 100 000 gyventojų). Bendrais duomenimis, Lietuvoje 2012 m. 100 000 gyventojų teko 775,5 atv. Daugumą kraujotakos sistemos ligų mirčių sąlygojo išeminės širdies (I20-I25) ir cerebrovaskulinės (I60-I69) ligos.

Kelmės rajone per penkerių metų laikotarpį didžiausias mirtingumas nuo piktybinių navikų(C00-C97) užregistruotas 2012 metais. Jei dar 2011 metais šis rodiklis buvo mažesnis nei bendras Lietuvos vidurkis (267,7 atv. 100 000 gyventojų), tai 2012 metais jau atvirkščiai, buvo didesnis ir siekė 315,5 atv. 100 000 gyventojų. Daugiausia mirčių nuo piktybinių navikų būna sąlygotos gerklų, trachėjos, bronchų ir plaučių (C32-C34), skrandžio (C16) piktybinių navikų.

Trečiasis aspektas, lemiantis Kelmės rajono savivaldybės gyventojų mirtingumą, yra mirtys dėl išorinių priežasčių. Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01-Y98) 2012 m. Kelmės rajone (124,3 atv. 100 000 gyventojų) buvo panašus į bendrą vidurkį, registruojamą Lietuvoje (122,5 atv. 100 000 gyventojų).

Svarbu pabrėžti, kad dauguma mirčių dėl išorinių priežasčių yra susijusios su savižudybėmis. Tai itin pastebima Kelmės rajone, nes pastaraisiais metais (2008–2012 m.) nusižudė daugiau nei po 20 žmonių. 2010 metais nusižudė 20 vyrų ir 2 moterys, 2011 metais – 18 vyrų ir 4 moterys, 2012 metais – 17 vyrų ir 3 moterys. 2012 metais iš visų 39 mirčių, susijusių su išorinėmis priežastimis, savižudybių buvo 20, tai daugiau nei pusė atvejų.

10 pav. Savižudybių skaičius 100 000 gyventojų 2008–2012 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registro duomenys.

Palyginus Kelmės rajono savižudybių skaičių, tenkantį 100 000 gyventojų, su bendrai registruojamu Lietuvos vidurkiu matyti, kad Lietuvos vidurkis yra daug mažesnis. 2012 metais Lietuvoje vidutiniškai 100 000 gyventojų teko 31 savižudybė, o Kelmės rajone – 63,7. Didesnis nei Kelmės rajone savižudybių rodiklis užregistruotas tik Pasvalio (69,1 atv. 100 000 gyv.), Joniškio (67,4 atv. 100 000 gyv.), Kupiškio (66,2 atv. 100 000 gyv.) ir Varėnos (64,9 atv. 100 000 gyv.) rajonuose.

2012 metais mirtingumas Kelmės rajone padidėjo. Kaip ir visos Lietuvos, mūsų rajono gyventojų pagrindinės mirties priežastys išlieka nepakitusios: kraujotakos sistemos ligos (58 proc. visų mirčių atvejų), piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys, kurių daugumą sudaro savižudybės. Be to, Kelmės rajone vyrų mirtingumas didesnis nei moterų. Moterys dažniau miršta nuo kraujotakos sistemos ligų, o vyrai – nuo piktybinių navikų ir dėl išorinių mirties priežasčių.

3. Sergamumas

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro, Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos SVEIDRA duomenimis, 2012 m. daugiausia užregistruota sergančių kvėpavimo sistemos (233,7 atv. 1000 gyventojų), kraujotakos sistemos (219,4 atv. 1000 gyventojų) ir jungiamojo audinio ir skeleto raumenų sistemos ligomis (112,5 atv. 1000 gyventojų).

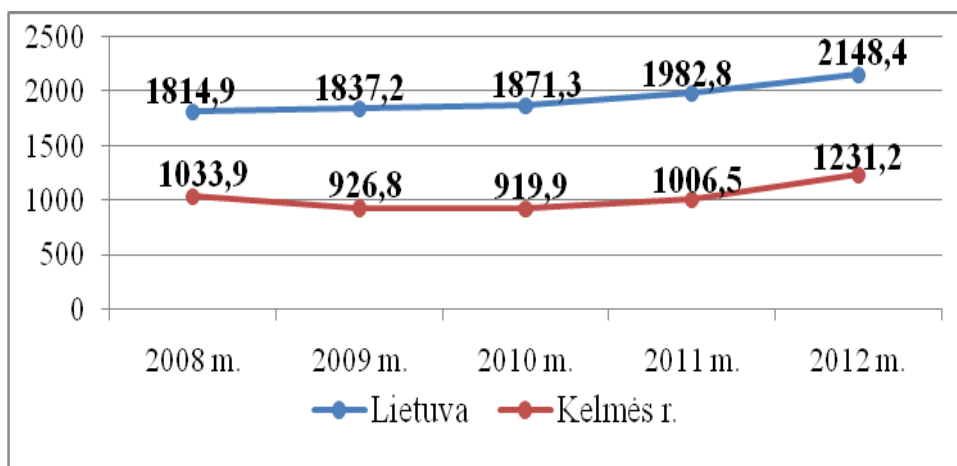
1 lentelė. 2012 metų sergamumo struktūra Kelmės rajone

Ligos pavadinimas	TLK-10 kodas	Atvejų skaičius 1000 gyv.	Bendras sergamumo procentas
Infekcinės ir parazitinės ligos	A00-B99	19,5	2%
Kraujo ir kraujodaros organų ligos	D50-D89	7,9	1%
Endokrininės sistemos ligos	E00-E90	77	6%
Psichikos ir elgesio sutrikimai	F00-F99	85,6	7%
Nervų sistemos ligos	G00-G99	48,4	4%
Akių ligos	H00-H59	100,5	8%
Ausų ligos	H60-H95	31,9	3%
Kraujotakos sistemos ligos	I00-I99	219,4	18%
Kvėpavimo sistemos ligos	J00-J99	233,7	19%
Virškinimo sistemos ligos (be dantų ligų)	K09-K93	62	5%
Odos ir poodžio ligos	L00-L99	47	4%
Jungiamojo audinio ir skeleto raumenų sistemos ligos	M00-M99	112,5	9%
Urogenitalinės sistemos ligos	N00-N99	81,6	7%
Įgimtos formavimosi ydos	Q00-Q99	7,6	1%
Traumos ir kiti išorinių priežasčių padariniai	S00-T98	75,5	6%

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro leidinys „Lietuvos gyventojų sergamumas apskrityse ir savivaldybėse“

Analizuojant per metus naujai užregistruotus susirgimus, pastebimos panašios tendencijos į bendrus susirgimus. 2012 m. Kelmės rajone naujų susirgimų skaičius per vienerius metus išaugo iki 564,3 atv. 1000 suaugusiųjų (2011 m. buvo 468 atv. 1000 suaugusiųjų), tačiau Lietuvoje bendras vidurkis buvo didesnis ir siekė 1010 atv. 1000 suaugusiųjų. (2011 m. – 959,3 atv. 1000 suaugusiųjų). Mažesnis sergamumas nei Kelmės rajone 2012 metais registruotas tik Neringoje (477,88 atv. 1000 suaugusiųjų) ir Utenos rajone (497,88 atv. 1000 suaugusiųjų).

11 pav. Gyventojų sergamumas 1000 suaugusiųjų (iš viso) 2008–2012 metais

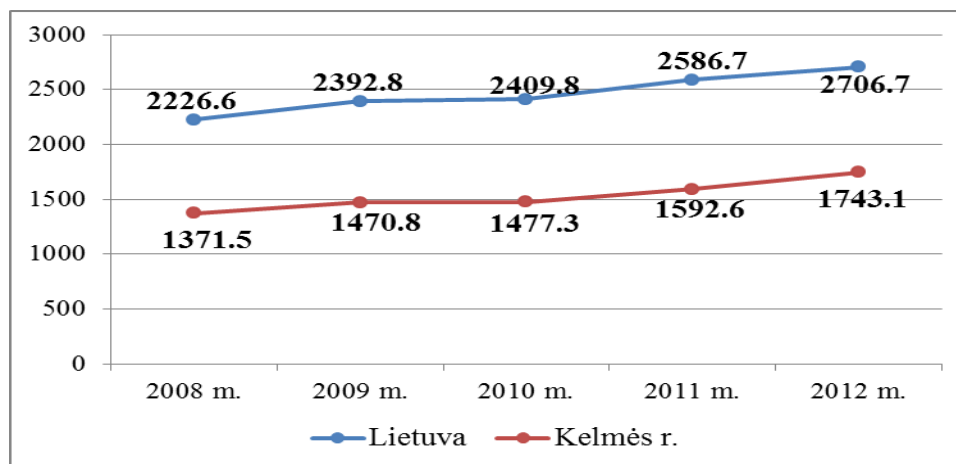

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro leidinys „Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla“

Lyginant vaikų sergamumą, užregistruotą ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose, su suaugusiųjų sergamumu, galima teigti, kad 2012 m. Kelmės rajone vaikai sirgo dažniau nei suaugusieji. Bendrai Lietuvoje vaikų sergamumas kasmet didėja. Kelmės rajone vaikų sergamumas buvo mažesnis (2012 m. – 1743,1 atv. 1000 vaikų) nei bendras Lietuvoje (2012 m. – 2706,7 atv. 1000 vaikų). Mažesnis vaikų sergamumas nei Kelmės rajone registruotas tik Skuodo rajone – 1468,6 atv. 1000 vaikų, Neringoje – 1581,11 atv. 1000 vaikų ir Pagėgių savivaldybėje – 1708,2 atv. 1000.

Naujų susirgimų skaičiumi Kelmės rajonas (2012 m. – 1360,7 atv. 1000 vaikų) taip pat išsiskiria iš kitų savivaldybių. Jei bendras naujų susirgimų skaičius Lietuvoje 2012 metais siekė 2077,8 susirgimų 1000 vaikų, tai Kelmės rajone 2012 m. registruota 1360,7 naujų susirgimų atvejų 1000 vaikų. Mažiau nei mūsų rajone naujų susirgimų užregistruota tik Neringos savivaldybėje (476,4 atv. 1000 vaikų) ir Skuodo rajone (1265,5 atv. 1000 vaikų).

12 pav. Vaikų (0-17 metų) sergamumas 1000 vaikų (iš viso) 2008–2012 metais

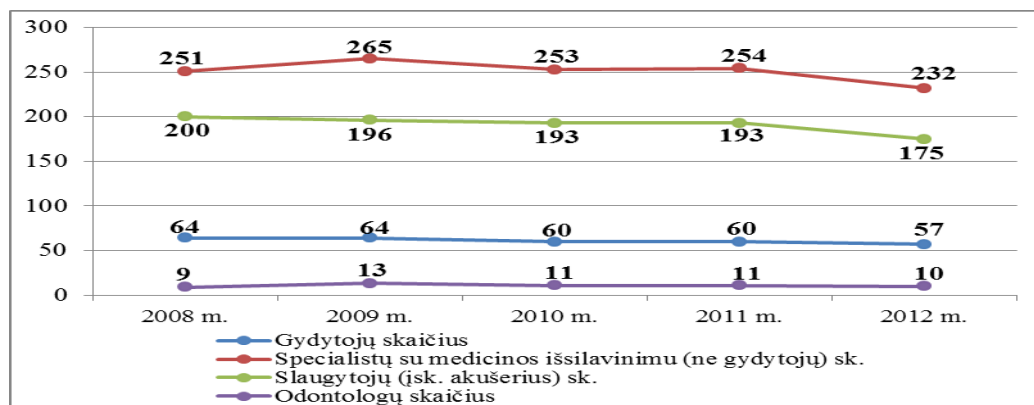
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro leidinys „Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla“

Taigi, apibendrinant Kelmės rajono gyventojų sergamumą 2012 metais galima teigti, kad sergamumas auga (2012 m. – 1231,2 atv. 1000 suaugusiųjų), tačiau išlieka vienas mažiausių Lietuvoje. Vaikai serga dažniau nei suaugusieji ir jų sergamumas kasmet didėja, tačiau Kelmės rajono vaikų sergamumas yra vienas mažiausių Lietuvoje (2012 m. – 1743,1 atv. 1000 vaikų). Kelmės rajone didžiausia dalis rajono gyventojų sergamumo struktūroje 2012 metais teko kvėpavimo (ypač vaikai) ir kraujotakos (ypač vyresni gyventojai) sistemos ligoms.

4. Sveikatos priežiūra

Kelmės rajone per vienerius metus sumažėjo asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbančių specialistų. 2011 metais Kelmės rajono asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbo 60 gydytojų, o 2012 metais trimis mažiau – 57 gydytojai. Odontologų skaičius per metus sumažėjo iki 10 (2011 metais buvo 11 odontologų). Dar daugiau mažėjo specialistų, turinčių medicininį išsilavinimą (ne gydytojų), ir slaugytojų (įskaitant akušerius). Specialistų, turinčių medicininį išsilavinimą (ne gydytojų), sumažėjo beveik dešimtadaliu (9 proc.), t. y. nuo 254 specialistų 2011 metais iki 232 specialistų 2012 metais. Tiek pat (dešimtadaliu, 9 proc.) sumažėjo ir slaugytojų (įskaitant akušerius) skaičius – nuo 193 slaugytojų 2011 metais iki 175 slaugytojų 2012 metais.

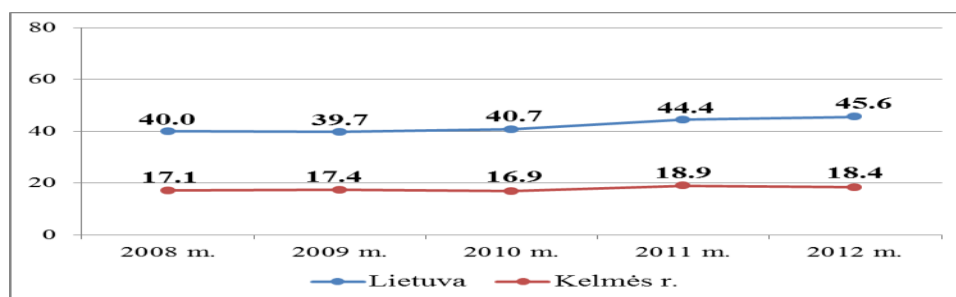
13 pav. Gydytojų, specialistų, turinčių medicinos išsilavinimą, slaugytojų, odontologų skaičių kaita Kelmės rajono savivaldybėje 2008–2012 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro periodinio sveikatos statistikos leidinio „Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla“ informacija

Didelis skirtumas tarp Kelmės rajono savivaldybės ir Lietuvos vidurkio yra pastebimas palyginus gydytojų skaičių, tenkantį 10 000 gyventojų. Jei bendrai skaičius, tenkantis 10 000 gyventojų, Lietuvoje per vienerius metus nežymiai padidėjo (iki 45,6), tai Kelmės rajone šiek tiek sumažėjo (2012 metais – 18,4 atv. 10 000 gyventojų). 2012 metais Lietuvoje bendras gydytojų skaičius buvo 2,5 karto didesnis nei Kelmės rajone, tačiau tai daugumos savivaldybių problema. Iš viso miestuose 2012 metais rodiklis 10 000 gyventojų siekė 59,2 gydytojo, rajonuose – vos 19 gydytojų.

14 pav. Gydytojų skaičius, tenkantis 10 000 gyv., 2008–2012 metais*

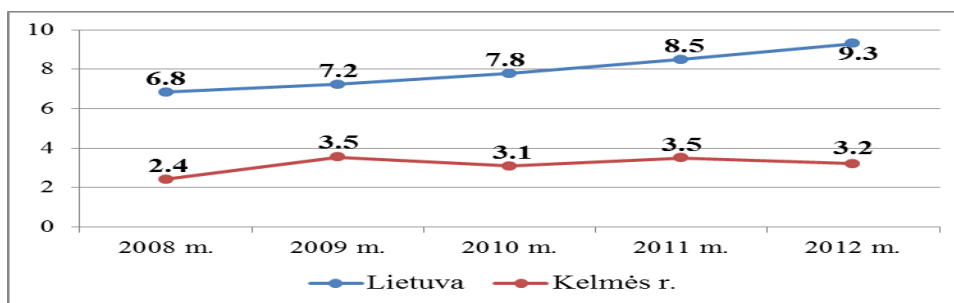
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro periodinio sveikatos statistikos leidinio „Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla“ informacija

*2011 m. rodikliai yra perskaičiuoti remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais

Bendrai Lietuvoje 1-am gyventojui pas gydytoją vidutiniškai teko apsilankyti 7,5 karto per metus, Kelmės rajone šis skaičius buvo šiek tiek mažesnis ir siekė 6,4 karto.

Odontologų skaičius Lietuvoje auga. Per paskutinius penkerius metus odontologų skaičius, tenkantis 10 000 gyventojų, išaugo nuo 6,8 odontologo 2008 metais iki 9,3 odontologo 2012 metais. Kelmės rajone 2012 m. odontologų skaičius buvo beveik tris kartus mažesnis ir siekė vos 3,2. Kelmės rajono asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbo 10 odontologų.

15 pav. Odontologų skaičius tenkantis 10000 gyv. 2008–2012 metais*

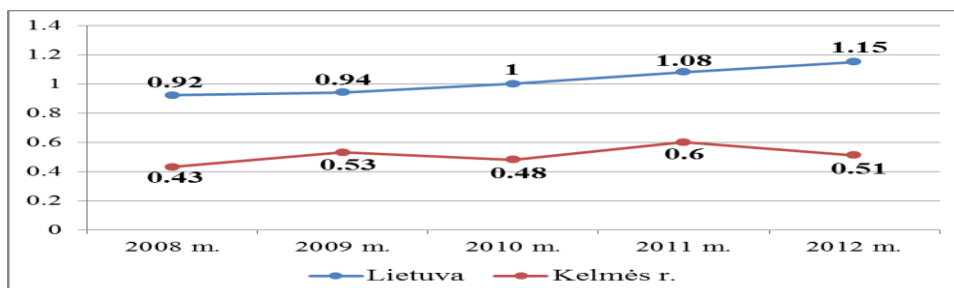

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro periodinio sveikatos statistikos leidinio „Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla“ informacija

*2011 m. rodikliai yra perskaičiuoti remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais

Todėl nestebina tas faktas, kad ir apsilankymų pas odontologus vienam Kelmės rajono gyventojui tenka dvigubai mažiau nei bendrai Lietuvoje, vos 0,51 apsilankymo (2011 m. – 0,6 apsilankymai). Lietuvos mastu pastebima, kad apsilankymų skaičius vienam gyventojui kasmet didėja ir 2012 metais rodiklis pasiekė 1,15 apsilankymo. Be to, mieste gyvenančiam vienam gyventojui tenka 1,49 apsilankymo, o rajonuose – 0,88. Kelmės rajono gyventojai rečiau lankosi pas odontologus nei kitų savivaldybių gyventojai.

16 pav. Apsilankymai pas odontologus vienam gyventojui (skaičius) 2008–2012 metais*

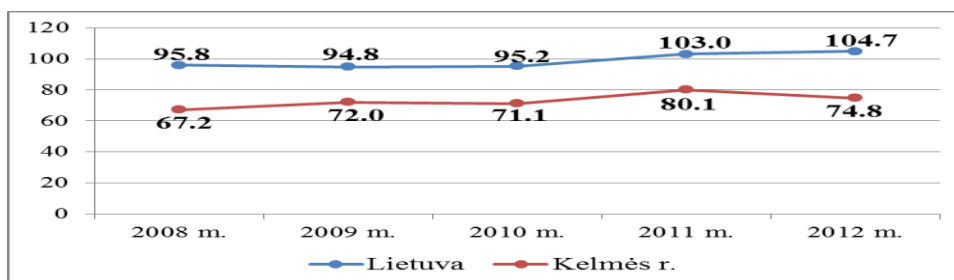

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro periodinio sveikatos statistikos leidinio „Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla“ informacija

*2011 m. rodikliai yra perskaičiuoti remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais

2012 m. specialistų, turinčių medicininį išsilavinimą (ne gydytojų) skaičius, tenkantis 10 000 gyventojų, per metus sumažėjo. Jeigu bendrai Lietuvoje 10 000 gyventojų teko 104,7 specialisto, tai Kelmės rajone šis skaičius buvo mažesnis ir siekė 74,8. Palyginus su kitų rajonų vidurkiu šis rodiklis buvo geresnis, nes bendrai rajonuose jis siekė 68 specialistus 10 000 gyventojų. Lietuvos miestuose rodiklis 2012 metais buvo 141,5 specialisto 10 000 gyventojų.

17 pav. Specialistų, turinčių medicininį išsilavinimą (ne gydytojų) skaičius, tenkantis 10 000 gyv., 2008–2012 metais*

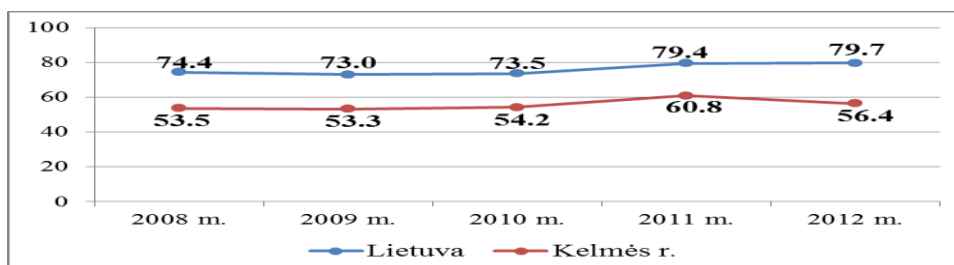

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro periodinio sveikatos statistikos leidinio „Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla“ informacija

*2011 m. rodikliai yra perskaičiuoti remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais

Panašios tendencijos pastebimos ir apžvelgiant slaugytojų (įsk. akušerius) skaičių, tenkanti 10 000 gyventojų. Slaugytojų (įsk. akušerius) skaičius Kelmės rajone per metus sumažėjo. 2012 metais buvo 56,4 specialisto 10 000 gyventojų, bendrai Lietuvoje išaugo iki 79,7 specialisto 10 000 gyventojų. Žinoma, daugeliu atvejų skaičių padidina didieji ir kurortiniai Lietuvos miestai, kur ir sutelktos didžiausios Lietuvos medicinos pajėgos ir dirba geriausi specialistai. 2012 metais miestuose slaugytojų (įsk. akušerius) skaičius buvo 107,2 specialisto 10 000 gyventojų, rajonuose dvigubai mažiau – 53.

18 pav. Slaugytojų (įsk. akušerius) sk., tenkantis 10 000 gyv. 200–82012 metais*

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro periodinio sveikatos statistikos leidinio „Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla“ informacija

*2011 m. rodikliai yra perskaičiuoti remiantis Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais

Stacionaro lovų skaičius Kelmės rajono asmens sveikatos priežiūros įstaigose 2012 metais sumažėjo nuo 245 iki 190, tai daugiau nei penktadaliu (22 proc.). 2012 metais stacionaro lovų skaičius, tenkantis 10 000 gyventojų, Kelmės rajone buvo 61,2, o bendrai Lietuvoje didesnis ir siekė 91,1. Iš viso 2012 metais Kelmės rajono gyventojams suteikta 8951 stacionarinė paslauga (be stacionaro dienos atvejų).

Pagal suteiktą greitosios medicinos pagalbos paslaugų, tenkančių 1000 gyventojų, skaičių matyti, kad Lietuvoje per metus jis pakito labai nedaug nuo – 219,1 2011 metais iki 220,5 2012 metais. Vadinasi Kelmės rajone didėjimo pokytis akivaizdus. 2011 m. iš viso užregistruoti 5453 greitosios medicinos pagalbos teikimo atvejai (169,6 atv. 1000 gyventojų), 2012 m. iš viso užregistruota 5940 greitosios medicinos pagalbos atvejų (189,3), iš jų 434 atvejai teko vaikams (tai sudarė 7,3% nuo bendro suteiktų paslaugų skaičiaus). Beveik trys ketvirtadaliai (73 proc.) greitosios medicinos pagalbos paslaugų susiję su ūmiais susirgimais ir būklėmis, dar 15 proc. paslaugų susiję su gimdyvių ir ligonių pervežimu, o 12 proc. – su nelaimingais atsitikimais.

II. SPECIALIOJI DALIS

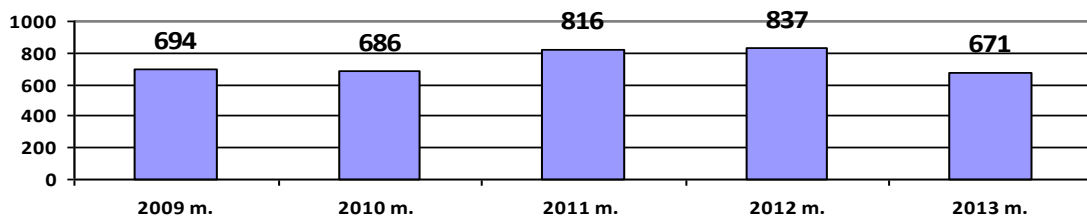
Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos priežiūros programų ir sveikatinimo veiklos vykdymas atliekamas siekiant gauti išsamią informaciją apie gyventojų sveikatos būklę, gyvenimą ir ją lemiančius fizinės aplinkos rizikos veiksnius, nustatyti visuomenės sveikatos ir fizinės aplinkos problemas, taip pat remiantis objektyvia informacija planuoti ir įgyvendinti Kelmės rajono gyventojų informavimą per vietines žiniasklaidos priemones ir internetą (vsb.kelme.lt). Šioje dalyje analizuojamos ir aprašomos savivaldybės vykdytos visuomeninės sveikatos programos, nagrinėjami fizinės aplinkos veiksniai bei pateikti profilaktiniai mokinių sveikatos patikrinimų rezultatai.

5. Kelmės rajono mokinių sveikatos patikrinimų rezultatai

Kelmės rajono bendrojo lavinimo mokyklose mokinių skaičius 2013–2014 mokslo metais, palyginti su praėjusiais, sumažėjo beveik 5 proc. Iš bendro mokinių skaičiaus (3723) 2013 metais pasitikrinusių sveikatą mokinių skaičius sudarė 99,5 proc. visų moksleivių. Pernai mažiau nei pusė (40,7 proc.) moksleivių buvo sveiki, šiemet sveikų mokinių yra daugiau – 50,3 proc., tačiau reikia atsižvelgti į tai, kad į bendrą susirgimų skaičių neįtrauktos dantų ligos ir sutrikimai.

Lyginant pastarųjų penkerių metų Kelmės rajono bendrojo lavinimo mokyklų bendrąjį mokinių sergamumą, pastebima, kad mažiausias moksleivių sergamumas buvo 2013 metais (1000 moksleivių teko 671 sutrikimas), didžiausias sergamumas buvo 2012 metais (1000-čiui moksleivių teko 837 sutrikimai).

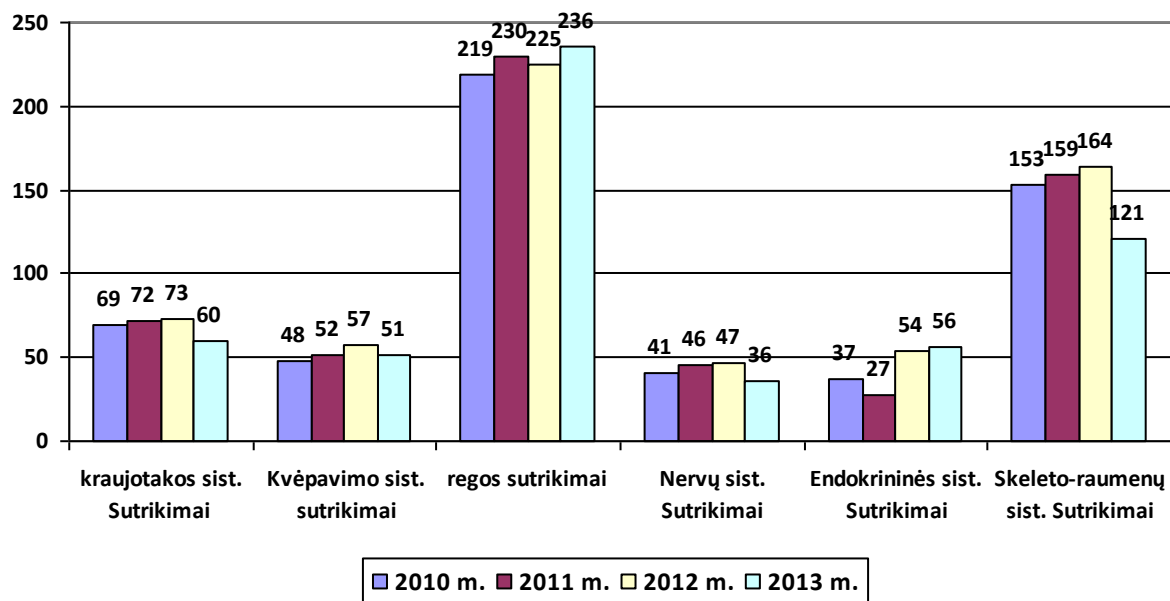
19 pav. Kelmės rajono moksleivių bendrojo sergamumo kitimo tendencijos 2009–2013 metais, 1000 – čiui moksleivių

2013 metais pagrindiniai sveikatos sutrikimai išliko tie patys, kaip ir pastaruosius trejus metus: regėjimo sutrikimai – 236 atv. 1000 moksleivių (2012 m. – 225), skeleto-raumenų sistemos ligos – 121 atv. (2012 m. – 164) bei kraujotakos sistemos ligos – 60 atv. (2012 m. – 73).

Palyginti su praėjusiais metais, moksleivių susirgimų pagrindinėmis ligomis mažėjo: skeleto-raumenų, kraujotakos ir nervų sistemų sutrikimų, tačiau daugėjo regos ir endokrininės sistemų ligų.

20 pav. 2010–2013 m. Kelmės rajono mokinių pagrindinių organizmo sistemų sutrikimų skaičių, tenkančių 1000-čiui sveikata patikrinusių mokinių, palyginimas

2013 metais LR sveikatos apsaugos ministro įsakymu buvo pakeista mokinių sveikatos patikrinimo forma. Pagal minėtą įsakymą šeimos gydytojas mokinius siuntė pas gydytoją odontologą. 2013 m. iš 3723 Kelmės bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių pas gydytoją odontologą apsilankė 3198, nepatikrinti dantys 522 moksleiviams. Sveikus dantis turėjo 754 moksleiviai, 566 moksleiviams nustatytas pieninių dantų kariesas (iš viso pieninių dantų, pažeistų karieso, nustatyta – 1632), nuolatinių dantų kariesas nustatytas 1230 moksleivių (iš viso nuolatinių dantų, pažeistų karieso, buvo 2763). Buvo vertinama ir sąkandžio patologija, kuri nustatyta 572 moksleiviams, iš jų 413 nustatyta pavienių dantų, o 147 moksleiviams nustatyta žandikaulių sąkandžio patologija.

Išanalizavus mokinių profilaktinių sveikatos patikrinimų duomenis galima teigti, kad bendrasis moksleivių sergamumas 2013 metais buvo mažesnis negu 2012 metais. 2013 metais Kelmės rajono mokyklose daugiausiai sveikatos sutrikimų turėjo 9–12 klasių moksleiviai (727 atv. 1000 moksleivių), mažiausiai – pradinių klasių moksleiviai (586 atv. 1000 moksleivių). 2013 metais pagrindiniai sveikatos sutrikimai išliko tie patys, kaip ir pastaruosius trejus metus: regėjimo sutrikimai (236 atv. 1000 moksleivių), skeleto-raumenų sistemos ligos (121 atv. 1000 moksleivių) bei kraujotakos sistemos ligos (60 atv. 1000 moksleivių). Lyginant su praėjusiais metais, moksleivių susirgimų skaičius pagrindinėmis ligomis mažėjo: skeleto-raumenų, kraujotakos ir nervų sistemų sutrikimų, o daugėjo regos ir endokrininės sistemų ligų. 2013 metais padaugėjo dantų ligų ir sutrikimų. Tai galėjo lemti, kad šiemet moksleiviams buvo privaloma profilaktinė dantų patikra pas gydytoją odontologą.

6. Fizinės aplinkos veiksniai

Žmonių sveikata priklauso ir nuo fizinės aplinkos veiksnių, todėl Visuomenės sveikatos biuras 2013 metais Kelmės rajono savivaldybėje vykdė maudyklų vandens kokybės stebėsenos ir aplinkos triukšmo prevencijos programas.

6.1. Maudyklų vandens kokybė

Visuomenės sveikatos biuras 2013 m. gegužės – rugsėjo mėn. vykdė Kelmės rajono maudyklų vandens kokybės stebėseną. Siekiant apsaugoti žmonių sveikatą nuo per vandenį plintančių ligų ir tausoti aplinką, sumažinti maudyklų taršą ir prisidėti prie maudyklų vandens kokybės gerinimo buvo renkama informacija apie maudyklų vandens kokybę. Kelmės rajone yra

įteisintos 8 maudyklos: Kražantės upės užtvanka Kelmės mieste, Giliaus ir Bridvaišio ežerai Tytuvėnų mieste, Gauštvinio ežeras Tytuvėnų apylinkių seniūnijoje, Karklėnų ežeras ir Vėjinės tvenkinys Kražių seniūnijoje, Šaukėnų tvenkinys Šaukėnų seniūnijoje, Girnikų k. tvenkinys Užvenčio seniūnijoje.

Kelmės rajono savivaldybės maudyklų vandens tarša buvo nustatyta Šaukėnų tvenkinyje (2013 metų gegužės 20 d.) ir Karklėnų ežere (2013 metų birželio 4 dieną). Kelmės Kražantės upės užtvankoje 2013 metų rugsėjo 3 dieną pagal maudyklų vandens kokybės mikrobiologinių parametru tyrimus žarninių lazdelių skaičius (ksv/100 ml) vandenyje viršijo leistiną higienos normos ribą.

Visų kitų Kelmės rajono savivaldybės maudyklų vandens kokybės tyrimo rezultatai (Giliaus, Bridvaišio ir Gauštvinio ežeruose, Vėjinės ir Girnikų kaimo tvenkinių vanduo) viso maudymosi sezono metu atitiko Lietuvos higienos normos HN 92:2007 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ nustatytus reikalavimus. Maudyklų vandens kokybė vertinama kiekviename paplūdimyje, pasibaigus maudymosi sezonui ir remiantis maudyklų vandens kokybės duomenimis, surinktais per einamąjį ir tris ankstesnius sezonus. Maudyklų vandens kokybė vertinama klasifikuojant ją į prastą, patenkinamą, gerą ir puikią.

6.2. Aplinkos triukšmas

Kelmės rajono savivaldybės taryba 2006 m. sausio 26 d. nustatė tyliąsias viešąsias zonas rajono teritorijoje, 2009 metais patvirtino Kelmės rajono aplinkos triukšmo prevencijos 2009–2013 metų programą. Visuomenės sveikatos biuras, įgyvendindamas Kelmės rajono savivaldybės tarybos sprendimus, vykdo aplinkos triukšmo stebėseną rajono teritorijoje. 2013 m. spalio 1 d. akredituota laboratorija atliko aplinkos triukšmo matavimus septyniuose Kelmės rajono stebėsenos objektuose: Kelmės „Aukuro“ vidurinės mokyklos, Kelmės laidojimų namų (S. Šilingo g. 6), Kelmės bažnyčios, Kelmės lopšelio-darželio „Ąžuoliukas“, Kelmės ligoninės, Kelmės Raseinių ir B. Laucevičiaus gatvių gyvenamosios zonos ir Tytuvėnų ligoninės teritorijose. Pamatavus triukšmo lygį paaiškėjo, kad ekvivalentinio (nuolatinio) triukšmo lygio leistinos ribos dienos, vakaro ir nakties metu neviršijo Lietuvos higienos normoje nustatytų leistinų ribų. Tačiau maksimali triukšmo lygio vertė viršyta. Dienos (6-18 val.) metu didžiausia vertė, viršijanti ribinį dydį (70 dB), buvo Kelmės Raseinių ir B. Laucevičiaus gatvių gyvenamosios zonos teritorijoje, aplinkos triukšmo matavimo metu sankryžą kirto 148 lengvieji ir 22 sunkiasvariai automobiliai.

Vakaro (18–22 val.) metu didžiausia vertė, viršijanti ribinį dydį (65 dB), be Kelmės Raseinių ir B. Laucevičiaus gatvių gyvenamosios zonos teritorijos (77,2 dB), buvo užfiksuota ir Kelmės laidojimų namų teritorijoje (70,8 dB). Matavimo metu pravažiavo 29 lengvieji automobiliai. Nakties metu didžiausias triukšmas užfiksuotas Kelmės laidojimų namų (70,1 dB) bei Kelmės Raseinių ir B. Laucevičiaus gatvių gyvenamosios zonos (74,9 dB) teritorijose.

Aplinkos triukšmo matavimų duomenimis, 2013 metais triukšmingiausia vieta buvo Raseinių ir B. Laucevičiaus gatvių gyvenamosios zonos teritorija, kurioje dominavo transporto keliamas triukšmas, intensyvus lengvųjų ir sunkiasvorių automobilių eismas.

7. Valstybinių prevencinių programų vykdymas

Kelmės rajono asmens sveikatos priežiūros įstaigos (viešosios įstaigos: Kelmės rajono bendrosios praktikos gydytojų centras, Tytuvėnų pirminės sveikatos priežiūros centras, Šaukėnų ambulatorija, Kelmės rajono pirminės sveikatos priežiūros centras ir privatus A. Jokšo šeimos sveikatos centras) įgyvendina šešias programas (žr. 2 lentelę). Visos prevencinės programos finansuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, tad nustatyto amžiaus žmonėms, apdraustiems privalomuoju sveikatos draudimu, yra nemokamos.

2 lentelė. 2010 m.-2012 m. Kelmės r. sav. ir Šiaulių apskrities programų vykdymo rezultatai

Programos pavadinimas	Kelmės r. sav.						Šiaulių apskritis					
	2010 m.		2011 m.		2012 m.		2010 m.		2011 m.		2012 m.	
	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.
Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programa	714	8,87	1 081	14,41	1132	15,3	8 921	9,98	10 473	12,85	17 663	14,6
Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	830	18,47	1 327	29,20	805	17,5	9 162	22,20	13 050	31,21	14 598	23,5
Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programa	392	9,06	575	13,34	546	12,7	7 097	16,10	8 031	18,18	12 256	18,8
Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa	896	11,82	1 439	19,20	1 878	25,1	21 448	28,1	24 362	32,25	38 613	34,3
Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa	608	17,05	572	18,25	8 229	14,7	5 542	16,68	5 930	20,11	8 229	18,4
Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	-	-	-	-	2 626	26,8	-	-	-	-	32 150	33,9

Šaltinis: Šiaulių teritorinės ligonių kasos duomenys

7.1. Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programa. Kelmės rajono ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose aptarnaujamų 25–60 metų amžiaus moterų 2012 m. buvo 7417. Pagal programą suteikta paslaugų 1451 moteriai, t.y. tik 15,3 proc. Kelmės rajono moterų pasinaudojo nemokama programa. 2012 m. vykdant programą nustatyti 6 ikivėžiniai pakitimai ir 1 piktybinis navikas.

7.2. Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programa. Kelmės rajono ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose aptarnaujamų 50–69 metų amžiaus moterų 2012 m. buvo 4307. Pagal programą suteikta paslaugų 546 moterims, t.y. tik 12,7 proc. Kelmės rajono moterų pasinaudojo nemokama programa. 2012 m. vykdant programą nustatytas 1 ikivėžinis pakitimas ir 2 piktybinių navikų atvejai.

7.3. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa. Kelmės rajono ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose aptarnaujamų 50–74 metų rajono gyventojų 2012 m. buvo 9794. Pagal programą suteikta paslaugų 2626 asmenims, t. y. 33,9 proc. Kelmės rajono gyventojų pasinaudojo nemokama programa. 2012 m. vykdant storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programą aptikti 4 piktybinių navikų atvejai.

7.4. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa. Kelmės rajono ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose aptarnaujamų 50–75 metų vyrų 2012 m. buvo 4590. Pagal programą suteikta paslaugų 805 asmenims, t.y. 17,5 proc. Kelmės rajono 50-75 m. amžiaus vyrų pasinaudojo nemokama programa. 2012 m. vykdant priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programą aptikta 16 piktybinių navikų atvejų.

7.5. Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programa. Programa vykdoma nuo 2006 metų, programos priemonės taikomos vieną kartą per metus 40–55 metų vyrams bei 50–65 metų moterims. Informavimo apie didelę širdies ir kraujagyslių ligų tikimybę, šios tikimybės įvertinimo, pirminės prevencijos priemonių plano sudarymo ar siuntimo išsamiai įvertinti širdies ir kraujagyslių ligų tikimybę paslauga per 2012 metus pasinaudojo 25,1 proc. aptarnaujamų 40-55 m. vyrų ir 50-65 m. moterų Kelmės rajone.

7.6. Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa. Programa vykdoma nuo 2005 metų. Nuolatinių krūminių dantų dengimą silantais teikia asmens sveikatos priežiūros įstaigos, sudariusios sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl odontologijos pagalbos paslaugų teikimo arba dėl vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis paslaugų teikimo ir apmokėjimo. Nuo 6 iki 14 metų amžiaus vaikų rajone 2012 metais buvo 3061, nemokama vaikų

krūminių dantų dengimo silantėmis medžiagomis programa pasinaudojo tik 449 vaikai, t. y. 14,7 proc.

Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšos, skirtos pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms, Kelmės rajono savivaldybėje 2012 metais sudarė iš viso 229 719 Lt, lėšos buvo paskirstytos onkologinių susirgimų prevencijos bei profilaktikos (iš viso 4 programos) ir po vieną širdies ir kraujagyslių ligų bei vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoms. Iš jų daugiausia lėšų buvo skirta asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo (iš viso 40 proc. visų lėšų) ir storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo (29 proc. lėšų) programoms, o mažiausiai – atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programai (iš viso 3 proc. arba 6555 litai).

3 lentelė. Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšos, skirtos pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms, Kelmės rajono savivaldybėje

Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programa	Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programa	Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa	Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa
20 219	6 555	91 177	31 254	66 684	13 830

Vykdamas prevencines programas per 2012 metus nustatyti 23 piktybiniai navikai ir 7 ikivėžiniai pakitimai Kelmės rajono savivaldybėje. Daugiausia piktybinių navikų aptikta vykdamas priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programą (iš viso 16 piktybinių navikų) ir storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programą (iš viso 4 piktybiniai navikai). Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programoje užregistruoti 6 ikivėžiniai pakitimai ir 1 piktybinis navikas, o atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje – 1 ikivėžinis pakitimas ir 2 piktybiniai navikai.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Kelmės rajono savivaldybės gyventojų skaičius mažėja dėl daugumai vietovių būdingų priežasčių: mažo gimstamumo, neigiamos natūralios gyventojų kaitos ir didelės migracijos. Kelmės rajone nuo 2001 iki 2012 metų vykę gyventojų struktūros pokyčiai lėmė, kad rajono gyventojai senėjo ir mažėjo. Demografiniai pokyčiai lemia naujas sudėtingas socialines, ekonomines problemas, kurias pagilina pagrindinė rajono problema – nedarbas (2012 metais buvo didžiausias Šiaulių regione).

2012 metais mirtingumas Kelmės rajone padidėjo. Kaip ir visos Lietuvos, mūsų rajono gyventojų pagrindinės mirties priežastys išlieka nepakitusios: kraujotakos sistemos ligos (58 proc. visų mirčių atveju), piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys, kurių daugumą sudaro savižudybės. Be to, Kelmės rajone vyrų mirtingumas didesnis nei moterų. Moterys dažniau miršta nuo kraujotakos sistemos ligų, o vyrai – nuo piktybinių navikų ir dėl išorinių mirties priežasčių.

Kelmės rajono gyventojų sergamumas auga, tačiau išlieka vienas mažiausių Lietuvoje. Vaikai serga dažniau nei suaugusieji. Lietuvoje ir mūsų rajone vaikų sergamumas kasmet didėja, tačiau Kelmės rajono vaikų sergamumas yra vienas mažiausių Lietuvoje. Didžiausia dalis Kelmės rajono gyventojų sergamumo struktūroje 2012 metais teko kvėpavimo (ypač vaikai) ir kraujotakos (ypač vyresni gyventojai) sistemos ligoms.

Kelmės rajone per vienerius metus sumažėjo asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbančių specialistų. Didžiausias skirtumas tarp Kelmės rajono savivaldybės ir bendrai Lietuvos yra pastebimas palyginus odontologų ir gydytojų skaičius. 2012 metais odontologų skaičius Kelmės rajone buvo beveik tris kartus, gydytojų 2,5 karto mažiau nei bendrai Lietuvoje. Tačiau tai ne vien Kelmės rajono savivaldybės problema. Tai akivaizdu ir kituose rajonuose.

Bendras moksleivių sergamumas 2013 metais buvo mažesnis negu 2012 metais. 2013 metais Kelmės rajono mokyklose daugiausiai sveikatos sutrikimų turėjo 9–12 klasių moksleiviai, mažiausiai – pradinė klasių moksleiviai. 2013 metais pagrindiniai sveikatos sutrikimai išliko tie patys, kaip ir pastaruosius trejus metus: regėjimo sutrikimai, skeleto-raumenų sistemos ligos bei kraujotakos sistemos ligos. Lyginant su praėjusiais metais, moksleivių susirgimų skaičius pagrindinėmis ligomis (skeleto-raumenų, kraujotakos ir nervų sistemų) mažėjo, tačiau daugėjo regos

ir endokrininės sistemų ligų. 2013 metais padaugėjo dantų ligų ir sutrikimų. Tai galėjo lemti, kad šiemet moksleiviams buvo privaloma dantukų patikra pas odontologą.

Atsižvelgiant į vyraujančių ligų paplitimą, būtina ir toliau daug dėmesio skirti regos ir laikysenos sutrikimų profilaktikai, vykdant prevencines programas, skirtas šioms problemoms spręsti. Daug dėmesio skirti moksleivių burnos higienos įgūdžiams lavinti, silantavimui skatinti, siekiant sumažinti ar bent pristabdyti moksleivių dantų ligų plitimą.

Kelmės rajono pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros įstaigose buvo vykdomos šešios prevencinės profilaktinės programos, finansuojamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis. Keturios jų yra skirtos onkologinių susirgimų, viena – širdies ir kraujagyslių ligų bei vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis prevencijai. Vykdamas prevencines programas per 2012 metus nustatyti 23 piktybiniai navikai ir 7 ikivėžiniai pakitimai Kelmės rajono savivaldybėje. Daugiausia piktybinių navikų aptikta vykdant priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programą (iš viso 16 piktybinių navikų) ir storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programą (iš viso 4 piktybiniai navikai). Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programoje užregistruoti 6 ikivėžiniai pakitimai ir 1 piktybinis navikas, o atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje – 1 ikivėžinis pakitimas ir 2 piktybiniai navikai.

Preveninėmis programomis pasinaudoja vis daugiau gyventojų, tačiau Šiaulių regiono vidurkis vis dar nepasiekiamas.

Rekomendacijos. Tvarų sveikatinimo prioritetų įgyvendinimą galima užtikrinti panaudojant visus pagrindinius sveikatinimo veiksnius: kuriant saugesnę socialinę aplinką, mažinant sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį, sveikesnę fizinę – darbo ir gyvenamąją aplinką, formuojant sveikesnę gyvenseną ir jos kultūrą, kuriant į paciento poreikius orientuotą kokybiškesnę ir naudingesnę asmens ir visuomenės sveikatos priežiūrą.

Kompleksiškam sveikatinimo veiksnių panaudojimui yra būtinas bendradarbiavimas ir partnerystė savivaldybėje, visų partnerių atsakomybė už visuomenės sveikatos rezultatus.

Kurti sveikatai palankią aplinką būtina ne tik vykdant visiems prieinamą sveikatos priežiūrą, atkreipiant dėmesį į kraujotakos sistemų ligų rizikos veiksnių šalinimą, tačiau skatinant visų amžiaus grupių gyventojus įsitraukti į prevencinę veiklą, mažinant rizikos veiksnių paplitimą tarp suaugusiųjų. Vykdamas prevencinį darbą ypatingą dėmesį skirti kaimo gyventojams.

Vaikų ir mokinių visuomenės sveikatos priežiūrą vykdyti kryptingai, dėmesį skiriant regos sutrikimų profilaktikai, skeleto-raumenų sistemos ir dantų ligų rizikos veiksnių nustatymui ir

prevencijai. Svarbu mažinti gyvenamos rizikos veiksnius, kurie sąlygoja minėtų ligų ir sutrikimų atsiradimą, daug dėmesio skirti vaikų darbo ir poilsio režimui, darbo vietai bei akių ligų profilaktikai.

Tikslinga kiekvienais metais tęsti maudyklų vandens ir tyliųjų zonų stebėseną, nes šie aplinkos veiksniai turi neigiamą poveikį visuomenės sveikatai.

Teikti gyventojams informaciją ir įtraukti bendruomenę į sveikatos stiprinimą bei skatinti aktyvų dalyvavimą prevencinėse programose.